

6. WIARA W ŻYCIU I POSTAWIE MORALNEJ CZŁOWIEKA

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Wiara należy do fundamentalnych wartości w życiu człowieka. Przez wiarę dokonuje się wewnętrzna przemiana człowieka, wpływa na całokształt jego moralnych postaw i zachowań. Prawdziwej wiary nie da się w żaden sposób odizolować od moralnych czynów człowieka, jego postaw, zachowań, a także akceptowanej przez niego hierarchii wartości moralnych i wizji siebie samego jako człowieka.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój duchowy.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Poznanie zasad wiary.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Wpływ religii na życie i postawę moralną człowieka.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Historia religii na świecie.
- Podstawy religii chrześcijańskiej.
- Znaczenie wiary w życiu człowieka.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Człowiek jest istotą religijną.
- Poznanie rozumowe wyznawanej wiary.
- Postawa moralna człowieka jest związana z wyznawanymi wartościami.

→ ZASADY

- Nie wstydzę się wyznawanej wiary i daję o niej świadectwo w swoim środowisku.
- Staram się żyć zgodnie z zasadami wiary.
- Rozmawiam z rówieśnikami o wartościach płynących z wiary.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Wiara pomaga poznawać siebie i dokonywać właściwych wyborów w życiu.
- Rodzice przekazują dzieciom swoją wiarę i uczą je żyć zgodnie z jej zasadami.
- Wiara ma wartość również w życiu społecznym.

→ ZASADY

- W życiu kieruję się zasadami wyznawanej wiary.
- Dbam o rozwój wiary w rodzinie i pielęgnuję tradycje związane z wyznawaną wiarą.
- Moja postawa wobec innych wynika z wyznawanej wiary.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Wiara może pełnić ważną rolę wychowawczą, podstawową i zasadniczą.
- Wartości wiary świadczą o bogactwie duchowym człowieka.
- Szkoła w procesie wychowawczym odwołuje się do wartości wiary.

→ ZASADY

- Chętnie rozmawiam z uczniami na temat wartości wyznawanej wiary.
- Uznaję, że wiara ma wpływ na postawę moralną człowieka.
- Z odwagą daję świadectwo swojej wiary, a w relacjach szkolnych szanuję wszystkich, również niewierzących.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Organizujemy wycieczki do różnych wspólnot chrześcijańskich i miejsce kultu innych religii. Przed wizytą uczniowie w dwuosobowych grupach przygotowują krótki referat na temat odwiedzanego kościoła i najważniejszych zasad w nim panujących.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczniowie akceptują wartość wiary, potrafią o niej otwarcie rozmawiać. Swoje życie analizują w świetle zasad wiary i kierują się nimi w życiu codziennym. Młodzież pogłębia wiedzę na temat swojej wiary i chętnie poznaje inne religie.

1.10. ZAGROŻENIA

Młodzież traktuje wiarę jedynie jako część kultury opartej na tradycji. Nie kieruje się zasadami wiary w postawie moralnej. Zanika kult; młodzi ludzie nie mają potrzeby modlitwy i uczestnictwa w niedzielnej liturgii.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

ŚWIAT STWORZONY PRZEZ BOGA

”

Na początku Bóg stworzył niebo i ziemię.

Ziemia zaś była bezładem i pustkowiem: ciemność była nad powierzchnią bezmiaru wód, a Duch Boży unosił się nad wodami.

Wtedy Bóg rzekł: «Niechaj się stanie światłość!». I stała się światłość. Bóg, widząc, że światłość jest dobra, oddzielił ją od ciemności. I nazwał Bóg światłość dniem, a ciemność nazwał nocą.

I tak upłynął wieczór i poranek – dzień pierwszy.

A potem Bóg rzekł: «Niechaj powstanie sklepienie w środku wód i niechaj oddzieli ono jedne wody od drugich!». Uczyniwszy to sklepienie, Bóg oddzielił wody pod sklepieniem od wód ponad sklepieniem; a gdy tak się stało, Bóg nazwał to sklepienie niebem.

I tak upłynął wieczór i poranek – dzień drugi.

A potem Bóg rzekł: «Niechaj zbiorą się wody spod nieba w jedno miejsce i niech się ukáže powierzchnia sucha!». A gdy tak się stało, Bóg nazwał tę suchą powierzchnię ziemią, a zbiorowisko wód nazwał morzem. Bóg, widząc, że były dobre, rzekł: «Niechaj ziemia wyda rośliny zielone: trawy dające nasiona, drzewa owocowe rodzące na ziemi według swego gatunku owoce, w których są nasiona». I tak się stało. Ziemia wydała rośliny zielone: trawę dającą nasienie według swego gatunku i drzewa rodzące owoce, w których było nasienie według ich gatunków. A Bóg widział, że były dobre.

I tak upłynął wieczór i poranek – dzień trzeci.

A potem Bóg rzekł: «Niechaj powstaną ciała niebieskie, świecące na sklepieniu nieba, aby oddzielały dzień od nocy, aby wyznaczały pory roku, dni i lata; aby były ciałami jaśniejącymi na sklepieniu nieba i aby świeciły nad ziemią». I tak się stało. Bóg uczynił dwa duże ciała jaśniejące: większe, aby rządziło dniem, i mniejsze, aby rządziło nocą, oraz gwiazdy. I umieścił je Bóg na sklepieniu nieba, aby świeciły nad ziemią; aby rządziły dniem i nocą i oddzielały światłość od ciemności. A widział Bóg, że były dobre.

I tak upłynął wieczór i poranek – dzień czwarty.

Potem Bóg rzekł: «Niechaj się zaroją wody od istot żywych, a ptactwo niechaj lata nad ziemią, pod sklepieniem nieba!». Tak stworzył Bóg wielkie potwory morskie i wszelkiego rodzaju pływające istoty żywe, którymi zarożyły się wody, oraz wszelkie ptactwo skrzydlate różnego rodzaju. Bóg, widząc, że były dobre, pobłogosławił je tymi słowami: «Bądźcie płodne i mnożcie

się, abyście zapełniały wody w morzach, a ptactwo niechaj się rozmnaża na ziemi».

I tak upłynął wieczór i poranek – dzień piąty.

Potem Bóg rzekł: «Niechaj ziemia wyda istoty żywe różnego rodzaju: bydło, zwierzęta pełzające i dzikie zwierzęta według ich rodzajów!». I stało się tak: Bóg uczynił różne rodzaje dzikich zwierząt, bydła i wszelkich zwierząt pełzających po ziemi. I widział Bóg, że były dobre.

A wreszcie rzekł Bóg: «Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam. Niech panuje nad rybami morskimi, nad ptactwem podniebnym, nad bydłem, nad ziemią i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi!». Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę.

[...]

A Bóg widział, że wszystko, co uczynił, było bardzo dobre. I tak upłynął wieczór i poranek – dzień szósty.

↑ Rdz 1,1-27.31.

KOMENTARZ

Opowiadanie o stworzeniu świata z Księgi Rodzaju wyjaśnia sens i porządek świata, a także ukazuje pochodzenie i naturę samego człowieka. Siłą sprawczą według natchnionego autora jest istota nadprzyrodzona – Bóg. To on ustanawia zasady panujące na świecie. Jest jeden, istnieje od zawsze, a żaden z ludzi go nie zna i nie zna Jego imienia. Jednakże to właśnie człowiek – stworzenie według biblijnej opowieści staje się panem ziemi. On to został stworzony na obraz i podobieństwo swojego Stwórcy, a wszystko inne zostało stworzone dla niego.

Z dalszego opisu o upadku pierwszych ludzi wiemy, że człowiek sprzeciwił się Bogu i sprowadził na siebie Boży gniew i grzech. Został wygnany z raju, a konsekwencją sprzeniewierzenia się Bogu jest borykanie się z trudami życia, naznaczenie grzechem pierworodnym, czyli skłonnością do zła i ulegania żądzom.

Pierwszy rozdział Księgi Rodzaju traktuje o fundamentalnych prawdach dotyczących istoty człowieczeństwa. To poszukiwanie odpowiedzi na podstawowe pytanie nurtujące ludzkość, o sens życia i jego pochodzenie. Nietrudno tu odnaleźć punkt zaczepienia do dyskusji z uczniami na temat wiary.

III. NAUCZANIE

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

Wiara jest fundamentalną wartością w życiu człowieka, wpływa na jego wewnętrzną przemianę i moralne postawy, zachowania. Autentycznej wiary nie da się w żaden sposób odizolować od ludzkich czynów, a także przyjętej przez człowieka hierarchii wartości moralnych oraz wizji siebie samego jako osoby. Wiara, która stanowi centrum ludzkiego życia, jest także procesem moralnego wychowania osoby¹.

Ważnym aspektem w filozoficznych rozważaniach na temat wiary jest jej związek z poznaniem intelektualnym – rozumem. „Korelacja rozumu i wiary, jako podstawowych źródeł wiedzy o Bogu, posiada szereg interpretacji – począwszy od skrajnego racjonalizmu, na konsekwentnym fideizmie kończąc. Z perspektywy filozoficznego realizmu żadne z krańcowych stanowisk nie znajduje dostatecznego usprawiedliwienia ani w zmysłowo-intelektualnej naturze ludzkiego poznania, ani w strukturze pozapodmiotowej rzeczywistości. Tym samym wydaje się, że na drodze do poznania Boga rozum i wiara posiadają charakter komplementarny. Potwierdza to również Jan Paweł II w swojej encyklice *Fides et ratio* [...]”².

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Istnieje w pedagogice powszechna zgoda na to, że najważniejszym celem wychowania jest wspieranie procesów służących formowaniu dojrzałej osobowości człowieka. Taki punkt widzenia sugeruje więc, że w wychowaniu, aby osiągnąć ten cel możemy korzystać ze wszystkich dostępnych środków³. Jednakże należy pamiętać, że te procesy zachodzą w społeczeństwach bardzo zróżnicowanych światopoglądowo. Mimo tej różnorodności wspólnym mianownikiem wychowania jest troska o rozwój duchowy człowieka, gdyż tylko on może pomóc wychowankom otworzyć się na wykraczanie poza własne „ja”. „Służyć temu mają działania zmierzające do kształtowania ludzkich postaw, które charakteryzuje umiejętność odpowiedzialnego posługiwania się rozumem przy poszukiwaniu prawdy. Dlatego też dowartościowanie walorów, jakie zawiera w sobie pojęcie

1 Por. M. Kluz, *Wiara w życiu i postawie moralnej człowieka w świetle encykliki Lumen fidei papieża Franciszka*, „Polonia Sacra” 17(2013), nr 2(33), s. 113-114.

2 P. Tarasiewicz, *Rozum i wiara jako źródła wiedzy o Bogu według Zofii J. Zdybickiej USJK*, „Studia Etckie” 2011, nr 13, s. 51.

3 Por. Z. Marek, *Duchowość, religia i wychowanie*, „Pedagogika Społeczna” 2015, R. 14, nr 1(55), s. 10.

«duchowość», wydaje się właściwą drogą do otwierania osoby nie tylko na rzeczywistość poznania naturalnego, w którym wiodącą rolę spełnia intelekt, ale też na poznanie religijne. W tej drugiej formie poznania dominującą rolę spełniają «podawane» przez Boga wyjaśnienia stawianych przez człowieka egzystencjalnych pytań. Pomoc w ich zrozumieniu niosą nauki teologiczne⁴.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

Religia pełni ważne funkcje w życiu człowieka. Przede wszystkim pełni funkcję światopoglądową, objaśnia świat oraz procesy w nim zachodzące. W sensie wychowawczym religia narzuca kanon nakazów i zakazów, kształtując zgodnie z daną doktryną religijną osobowość człowieka. Niewątpliwie religia wpływa również na porządek społeczny poprzez modelowanie zachowań zgodnych z zasadami religijnymi. Praktykowanie kultu religijnego, poprzez obrzędy, modlitwę i tradycję, zaspokaja potrzeby kulturalno-estetyczne człowieka.

„Wydaje się, że religijność dojrzała ma pozytywny wpływ na funkcjonowanie jednostek – stanowiąc czynnik prewencyjny i profilaktyczny wobec zaburzeń i patologii mających zarówno indywidualny jak społeczny charakter. Dodatkowo jest ona ważnym elementem procesu radzenia sobie z sytuacjami trudnymi poprzez odwołanie do wartości i treści religijnych, które pomagają je zaakceptować, przewartościować i nabrać do nich odpowiedniego dystansu.

Pozytywna lub negatywna rola religijności w życiu jednostek jest uzależniona od tego jaki aspekt religijności jest brany pod uwagę. W literaturze przedmiotu pojawia się cała gama ujęć religijności, którym towarzyszą różne miary tego zjawiska oraz stosowane wskaźniki.

Pozytywne funkcje religijności to: odkrywanie sensu życia, organizacja systemu wartości, autoidentyfikacja, identyfikacja z grupą, funkcje autopsychoterapeutyczne, realizacja procesu transcendencji, kształtowanie nadziei⁵.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Jak już wspomniano wyżej, wiara jest fundamentalną wartością w życiu człowieka. „Przez wiarę dokonuje się bowiem wewnętrzna przemiana człowieka, co musi rzutować na całość jego moralnych postaw i zachowań do tego stopnia, że można stwierdzić, iż wiara, usytuowana w centrum ludzkiego życia,

4 Tamże, s. 20.

5 M. Wnuk, J.T. Marcinkowski, *Psychologiczne funkcje religii*, „Probl Hig Epidemiol” 2012, nr 93(1), s. 239.

staje się wielkim procesem moralnego wychowania osoby, jedyną i właściwą szkołą w pełni chrześcijańskiego życia. Wiara nie prowadzi tylko do przemiany człowieka, ale w najgłębszej swej istocie tej przemiany dokonuje. Stąd też autentycznej wiary nie da się w żaden sposób odizolować od etosu człowieka, rozumianego jako całokształt jego moralnych czynów, postaw, zachowań, a także akceptowanej przez niego hierarchii wartości moralnych i wizji siebie samego jako człowieka”⁶.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Wystarczy zresztą przyrzeć się choćby pobieżnie dziejom starożytnym, aby dostrzec wyraźnie, jak w różnych częściach świata, gdzie rozwijały się różne kultury, ludzie równocześnie zaczęli stawiać sobie podstawowe pytania towarzyszące całej ludzkiej egzystencji: Kim jestem? Skąd przychodzę i dokąd zmierzam? Dlaczego istnieje zło? Co czeka mnie po tym życiu? Pytania te są obecne w świętych pismach Izraela, znajdujemy je w Wedach, jak również w Awestach; spotykamy je w pismach Konfucjusza czy Lao-Tse, w przepowiedaniu Tirthankhary i Buddy; są obecne w poematach Homera czy w tragediach Eurypidesa i Sofoklesa, podobnie jak w pismach filozoficznych Platona i Arystotelesa. Wspólnym źródłem tych pytań jest potrzeba sensu, którą człowiek od początku bardzo mocno odczuwa w swoim sercu: od odpowiedzi na te pytania zależy bowiem, jaki kierunek winien nadać własnemu życiu.

↑ FR 1.

6 M. Kluz, *Wiara w życiu...*, dz. cyt., s. 113.

” Wielu ludzi, skłonnych gorszyć się rzeczami marginalnymi, z drugiej strony wydaje się tolerować niesłychane niesprawiedliwości. Podczas gdy ubodzy na świecie pukają jeszcze do drzwi bogaczy, bogaty świat może już nie słyszeć tego pukania, gdyż jego sumienie nie jest już zdolne do rozpoznania tego, co ludzkie. Bóg odsłania człowieka człowiekowi; rozum i wiara współpracują w ukazywaniu mu dobra, byleby chciał je dostrzec; prawo naturalne, w którym przejawia się blask stwórczego Rozumu, wskazuje na wielkość człowieka, ale również na jego nędzę, kiedy nie uznaje on wezwania prawdy moralnej.

↑ CV 75.

” Ze względu na to, że wiara jest podobna do drogi, dotyczy ona również życia ludzi, którzy chociaż nie wierzą, pragną wierzyć i nie przestają szukać. W takiej mierze, w jakiej się otwierają szczerym sercem na miłość i wyruszają w drogę z tym światłem, które potrafią dostrzec, już żyją – nie wiedząc o tym – na drodze ku wierze. Starają się działać tak, jakby Bóg istniał, niekiedy dlatego, że jest On ważny, by znaleźć trwałe odniesienia w życiu wspólnym lub są spragnieni światła pośród mroków, albo również dlatego, że dostrzegając, jak wielkie i piękne jest życie, intuicyjnie wyczuwają, że obecność Boga uczyniłaby je jeszcze większym.

↑ LF 35.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Pan Bóg otworzył mi ucho,
a ja się nie oparłem
ani się nie cofnąłem.
Podąłem grzbiet mój bijącym
i policzki moje rwącym mi brodę.
Nie zasłoniłem mojej twarzy
przed zniewagami i opluciem.
Pan Bóg mnie wspomaga,
dlatego jestem nieczuły na obelgi,
dlatego uczyniłem twarz moją jak głąz
i wiem, że wstydu nie doznam.

↑ Iz 50,5-7.

” Bracia moi, niech wiara wasza w Pana naszego, Jezusa Chrystusa uwielbionego nie ma względu na osoby. Bo gdyby przyszedł na wasze zgromadzenie człowiek przystrojony w złote pierścienie i bogatą szatę i przybył także człowiek ubogi

w zabrudzonej szacie, a wy spojrzycie na bogato przyodzianego i powiecie: «Ty usiądź na zaszczytnym miejscu», do ubogiego zaś powiecie: «Stań sobie tam albo usiądź u podnóżka mojego», to czy nie czynicie różnic między sobą i nie stajecie się sędziami przewrotnymi?

↑ Jk 2,1-4.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Wiara jest najpierw *osobowym przyłgnięciem* człowieka do Boga; równocześnie i w sposób nierozdzielny jest ona *dobrowolnym uznaniem całej prawdy, którą Bóg objawił*. Jako osobowe przyłgnięcie człowieka do Boga i uznanie prawdy, którą On objawił, wiara chrześcijańska różni się od wiary w osobę ludzką. Jest więc słuszne i dobre powierzyć się całkowicie Bogu i wierzyć w sposób absolutny w to, co On mówi. Byłoby rzeczą daremną i fałszywą pokładać taką wiarę w stworzeniu.

↑ KKK 150.

V. LITERATURA

Benedykt XVI, *Encyklika «Caritas in veritate». O integralnym rozwoju ludzkim w miłości i prawdzie*, Wydawnictwo M, Kraków 2009.

Franciszek, *Encyklika «Lumen fidei». O wierze*, Wydawnictwo M, Kraków 2014.

Jan Paweł II, *Encyklika Fides et ratio*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2005, s. 823-920.

Kluz M., *Wiara w życiu i postawie moralnej człowieka w świetle encykliki «Lumen fidei» papieża Franciszka*, „Polonia Sacra” 17(2013), nr 2(33), s. 113-129.

Kłoczowski J., *Tradycje różnorodności kulturowej i religijnej w Europie Środkowo-Wschodniej*, wydaw. Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin 2003.

Kucharski K., *Kościół światłem świata. Nauka wiary i życia chrześcijańskiego*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2006.

Marek Z., *Duchowość, religia i wychowanie*, „Pedagogika Społeczna” 2015, R. 14, nr 1(55), s. 9-22.

Pęcherzewski A., *Nie ma wiary bez pytań*, rozm. przepr. D. Jankowski, wydaw. Towarzystwo Więź, Warszawa 2020.

Starzomska M., *Psychologiczne dylematy wiary*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2007.

Struzik Z., *Dziękujemy za wartości. Katechezy na Dzień Dziękczynienia według nauczania Jana Pawła II*, wydaw. IPJPII, Warszawa 2009.

Świat stworzony przez Boga, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, wydaw. Pallottinum, Poznań 2012, s. 24-25.

Tarasiewicz P., *Rozum i wiara jako źródła wiedzy o Bogu według Zofii J. Zdybickiej USJK*, „Studia Ełckie” 2011, nr 13, s. 51-64.

Wnuk M., Marcinkowski J.T., *Psychologiczne funkcje religii*, „Probl Hig Epidemiol” 2012, nr 93(1), s. 239-243.

